

4 ПРИНЦИПА ПРИ ПЛАНИРАНЕ НА УСПЕШНА ДЕЙНОСТ С ДЕТЕ СЪС СПЕЦИФИЧНИ ОБУЧИТЕЛНИ ТРУДНОСТИ

За да планирате и проведете една успешна дейност в час с дете със специфични обучителни трудности, е важно да имате предвид поне две неща:

1. Поради показаните до момента затруднения, е твърде вероятно детето вече да подхожда към ученето с нежелание и липса на увереност, затова то ще има нужда от повече мотивация и подкрепа от ваша страна, за да участва в предложената дейност;
2. Много е важно дейността да бъде смислена и успешна за детето и то да изгражда представа за себе си на успешен ученик.

Следващите четири принципа ще ви помогнат да планирате дейността така, че да изпълните горните две изисквания.

Принцип 1

Започнете с личната си **нагласа, че детето иска и може да учи.**

Да, може би начините му на усвояване на едно умение или дадена информация, ще бъдат по-различни от общоприетите и понякога ще ни е трудно да стигаме до тези начини, но никога не бива да си мислим, че детето не може да се научи да прави едно или друго нещо. Винаги

подхождайте с мисълта „да, не може, но ВСЕ ОЩЕ“ и помислете кои са стъпките към „да, в момента се учи“ или „да, вече може“.

Принцип 2

Както казахме, вероятно детето ще има нужда от подсилване на мотивацията си, за да се включи в дадена дейност, затова **помислете предварително какво би могло да го мотивира**.

Мотивацията за участие може да бъде разглеждана на три етапа:

- Защо изобщо да участвам?
- Защо да продължавам, когато ми е трудно?
- Какъв беше опитът от това преживяване и ще участвам ли в нещо подобно в бъдеще?

За да има детето желание да участва, дейността, преди всичко, не трябва да му изглежда заплашителна – тоест да я свързва със свой предишен силно негативен опит на провал, страх, срам. И тъй като глобалната ви цел е да развиете увереността на детето, **ограничете максимално фрустриращите дейности** – например, четене на глас пред класа, преписване на текстове от учебника в тетрадката, кълбо напред по физкултура и др.

Второто условие детето да пожелае да участва е просто дейността да му бъде **интересна** – представете дейността като игра, включете нещо от интересите на детето, покажете ентузиазъм. Мотивиращ ефект може да има и желанието за получаване на някаква награда – но този тип мотивация е външен за детето и не създава истинска мотивация за учене, а просто желание за преминаване през дейността, за да се стигне до наградата. Все пак, ако нищо друго не работи – използвайте стикери, обещавайте любима дейност или желана оценка. Хубаво е да знаете, че един от най-силните мотиватори е **предусещането за успех и за нещо хубаво** – ако вие наистина вярвате, че детето може да се справи и му го кажете, то също ще повярва в себе си:

- помогнете му да **визуализира успеха си** «Знам, че можеш да се справиш и че ще измислиш много интересна приказка».
- направете усещането за успех **осезаемо** като се опрете на минали постижения на детето и реферирате към силни негови качества

като постоянство, воля, въображение. «Знам, че можеш да го направиш – така, както се научи да пишеш всички букви. Не ти беше лесно, но с много постоянство, се справи»

- помогнете му да види **пътя** до успеха си – «Първо, измисли кои ще бъдат героите на твоята приказка, след това имената им и какво се е случило с тях в началото, ще стане много интересна приказка, сигурна съм.»

«Защо да продължавам, когато ми е трудно?» е вторият въпрос, с който ще се сблъска детето – често когато премине първоначалният ентузиазъм, се включват заучени навици за разсейване, отказване от задачата, подценяване на собствения труд до момента и т.н. Тогава повторете думите си от началото – но този път включете и **позитивна конструктивна обратна връзка** за това как се справя детето със задачата си до момента: «Много ми харесват имената, които си измислил, и добре си порботил върху описанието на героите – дори, ако затворя очи, мога да си ги представя. А сега напиши какво страшно нещо им се е случило.»

Третият въпрос, който ще си зададе макар и неосъзнато детето, е «Какъв беше опитът от това преживяване и ще участвам ли в нещо подобно в бъдеще?» Никога не се съмнявайте, че **личният успех и чувство за удовлетвореност** са най-големите награди и най-силните мотивиращи бъдещи фактори – затова е много важно да структурирате дейността си така, че детето да се справи с нея. Когато детето натрупа повече увереност, превърнете успеха в **публичен успех**, тоест целият клас да види как детето се справя, похвалете го пред родителите му. Имайте предвид, че често децата усещат кога оценките и похвалите са заслужени и «подарените» награди ги карат да страдат дори повече.

Принцип 3

За да планирате една успешна дейност с детето със специфични затруднения, трябва да поставите **конкретна, измерима и смислена за детето цел**. Започнете от две изходни точки:

1. Какво може да прави детето към момента и
2. Какво е най-практично да се научи да прави сега на база усвоеното до момента.

Това, от което детето би имало реална полза, не е сравняването му с връстниците и съучениците му, а стъпването на реалните му умения и нужди към момента. При това основата наистина трябва да е стабилна – няма как да развиете нещо ново, ако тръгвате от ниска самооценка, нестабилни знания и умения и лоша мотивация. Въпреки това обаче, понякога се налага да се прескочи или видоизмени някоя стъпка, за да не се получава омагьосан кръг и боксуване на едно място. Помислете **кое е същественото нещо, което желаете да се упражни или овладее в момента**, и кое може да остане на заден план за малко – дали, например, е добре да пренебрегнете правописните грешки или грозното писане за сметка на добре структурирания текст, дали е целесъобразно да разрешите смятане с калкулатор, ако логиката на решаването на задачата е вярна, дали може да проведете изпитването като задавате конкретни въпроси вместо да очаквате детето да разкаже урока, дали е полезно за детето да се научи да пише на клавиатура, преди да се е научило да пише на ръка. Понякога децата със затруднения влагат твърде много психична енергия за затрудняващите ги градивни елементи на една дейност и не успяват да се развиват в по-глобален смисъл. Все пак не бива да забравяме, че за успеха в реалния живот не трябва да сме безгрешни, а е важно да сме **разбираеми, адаптивни, ориентирани за времето, пространството и социалните взаимоотношения и уверени в себе си**

Решете какво ще бъде новото умение или знание, което детето трябва да усвои, поставете си цел, която да бъде **конкретна, измерима, постижима, реалистична и съобразена с наличното време**.

Принцип 4

Направете **дейността постижима и оставете у детето усещане за успех**

- За да бъде дейността постижима за детето, е добре да я планирате на принципа «сандвич» - започнете с нещо познато и лесно (това е един вид загреване за дейността и настройка на детето, че може да се справи), след това включете същинската част, която е нова

и/или изисква повече усилия и време; накрая, завършете с нещо също лесно и приятно, за да остане у детето усещане за успех.

- Когато планирате дейността, **си представете всяка стъпка от нея и всеки детайл** – обстановката, как ще създадете настройка за работа, кои са мотивиращите фактори за детето, кои са необходимите материали, как ще организирате дейността във времето и пространството, как ще заобиколите възможните «капани» - детето да се разсее или да не е в състояние да продължи или да довърши дейността, как ще дадете инструкцията, как ще направите демонстрацията, как ще окуражите детето да бъде по-самостоятелно, кога и как ще дадете обратна връзка, как ще стимулирате самооценка от страна на детето, как ще включите други деца, родители или колеги в подкрепата на детето. Целта ви при това внимателно планиране е детето да се **почувства успешно**. Често децата се провалят не заради липса на възможности или желание, а защото искаме от тях невъзможни неща в невъзможни ситуации. Затова е важно да инвестираме време и усилия именно на етап планиране.
- Колкото и внимателно да сте планирали дейността обаче, винаги остават някакви колебания или възникват изненади, тогава е неизбежно да подходим гъвкаво към ситуацията. Може да се наложи да улесните дейността в движение или, напротив, да качите нивото на трудност и да въведете нов елемент на предизвикателство. Колкото и парадоксално да звучи планирайте дори изненадите, винаги имайте едно наум, че може да се наложи, и почти със сигурност ще се наложи, да подходите творчески към едно или друго нещо, но когато всичко останало е добре планирано, по-лесно успяваме да запазим самообладание и да извикаме на помощ въображението си.
- Накрая, но в никакъв случай на последно място по важност, дайте възможност и свобода на детето само да предложи приятни за себе си варианти за справяне и работа. Самото дете ще ви подсказе как да направите дейността по-достъпна, разбираема и смислена. Не поставяйте детето в ролята на изпълняващ инструкции, а в ролята на партньор, на експериментатор, на изследовател, на творец, на автор...